

Journalist förfalskade Hitlers dagböcker i en jättebluff

När den tyska veckotidningen *Stern* presenterar alla tiders största sensation i april 1983 – fyndet av Hitlers okända dagböcker – sprids nyheten över hela världen. Hitlers, nazismens och krigets historia måste skrivas om, säger chefredaktören självsäkert. Några dagar senare tvingas han rodande erkänna att tidningen blivit offer för ett av de värsta bedrägerierna i journalistikens historia.

En bomb kan ha många olika skepnader. Den bomb som journalisten på *Stern*, Gerd Heidemann, stolt visar upp på en presskonferens i Hamburg den 25 april 1983 ser mest ut som en handskriven bok.

Boken är svart, den är försedd med röda lacksigill och själva sprängmedlet utgörs av ord. Ord som är skrivna av en av historiens mest ökända och avskydda diktatorer: nazistledaren Adolf Hitler.

Fotografernas kameror blixtrar när stjärnreportern Heidemann gör V-tecken med fingrarna och segervisst blickar ut över de 200 journalister och 27 tv-team som vallfärdat till Hamburg från alla jordens hörn.

De har blivit lovade en sensation, och en sensation har de fått: chefredaktören för tidningen *Stern*, Peter Koch, har just berättat att Heidemann, i en av journalistikens främsta bedrifter någonsin, har letat reda på Hitlers okända dagböcker.

Tack vare det enastående fyndet kommer historieböckerna nu att behöva skrivas om.

Om tre dagar ska *Stern* presentera ett första utdrag ur dagboksanteckningarna, men redan nu kan Koch avslöja att de sammanlagt 62 böckerna kastar ett helt nytt ljus över nazisterna, andra världskriget och inte minst Adolf Hitler själv.

Experter har granskat dagböckerna och intygat att de är äkta, lovar chefredaktören och ger påståendet ytterligare tyngd genom att framhäva journalistens fläckfria renommé:

”Gerd Heidemann har varit anställd här på tidningen i 32 år och alla hans artiklar har hållit måttet.”

Journalisten äger Görings privata lustyacht

Under sin långa journalistkarriär har Gerd Heidemann fått rykte om sig bland kollegerna att vara en av de bästa spårhundarna som aggressivt följer upp en bra story och inte ger sig förrän han slagit ihop käkarna kring sitt ”byte”.

”Der Spürhund”, som kollegerna kärvänligt kallar honom, är en högt respekterad yrkesman, men samtidigt ryktas det i tidningskretsar att han hyser nazistsympatier och till och med har nära kontakt med gamla nazistledare.

Heidemann är dessutom en ivrig samlare av nazistkuriosa, och en av troféerna i hans imponerande samling är lustyachten *Carin II*, som en gång har tillhört Hermann Göring, Hitlers högra hand och trogne vapendragare. Heidemann har köpt och restaurerat den 28 meter långa båten för dyra pengar och fyllt den med Görings käraste ägodelar: matsilver, tallrikar, kristallglas och till och med kuddar med ludd från politikerns badrock hör till klenoderna på journalistens motorbåt.

Gerd Heidemann, som anklagas för att hysa nazistsympatier, äger Görings privata lustyacht, *Carin II*.

© Polfoto/Ullstein Bild/Jan Rieckhof

Nazi-samlare visar upp sin skattkammare

Görings yacht har varit platsen för många blöta fester i Hamburgs marina – med Heidemann som generös värd.

Men det kostar en förmögenhet att hålla båten flytande, och trots att han tjänar bra som *Sterns* främste journalist har Heidemann mycket stora skulder.

Motvilligt börjar han leta efter en köpare till båten och i januari 1980 får han, tack vare sina kontakter i nazistkretsar, kontakt med den sydtyske affärsmannen och samlaren Fritz Stiefel, som eventuellt är intresserad av att överta båten.

Stiefel drar sig emellertid snabbt ur affären. Heidemann lyckas dock övertala honom att visa sin stora samling föremål från Tredje riket.

Journalisten håller på att tappa hakan av förvåning när han får stiga in i ett stort rum bakom en tung järndörr i källaren hemma hos Stiefel. Det är som att resa bakåt i tiden, till Tysklands mörka förflutna.

Rummet är fyllt från golv till tak med fotografier, nazistuniformer, hakkorsfanor, signerade brev från Hitler, porslin från koncentrationsläger och förtjänstmedaljer.

På alla väggar hänger tavlor som Hitler själv målat. Heidemann står helt mållös och ser sig omkring.

Samtidigt tar Stiefel fram någonting i A4-format ur sitt kassaskåp: en handskreven bok, inbunden i svart konstläder och prydd med två röda sigill och två bokstäver i tidstypisk frakturstil.

Heidemann tyder initialerna som "A" och "H", och när Stiefel låter honom bläddra i boken förstår journalisten instinktivt att han står inför inte bara sin karriärs utan troligen även århundradets största scoop.

Här, i sina darrande händer, håller han Hitlers dagbok. Och även om han inte kan tyda anteckningarna direkt inser han att de drygt hundra fullskrivna sidorna måste vara späckade med fakta som kastar nytt ljus över ett av världshistoriens mest dramatiska kapitel.

När Stiefel några minuter senare försiktigt lirkar dagboken ur händerna på Heidemann och låser in den i kassaskåpet igen, är journalisten eld och lågor.

Han bombarderar sin värd med frågor och vill veta allt: Varifrån kommer dagboken, finns det fler, och hur har Stiefel burit sig åt för att komma över den?

Stiefel förklarar att boken kommer från en antikhandlare som har goda kontakter i Östtyskland.

Så vitt Stiefel vet finns det troligen 26 band till, som täcker perioden från 1932 ända fram till Hitlers självmord i det belägrade Berlin den 30 april 1945.

Böckerna hittades i Östtyskland under andra världskrigets allra sista dagar, då ett flygplan med Hitlers privata ägodelar från bunkern i Berlin störtade i en lada i byn i Börnersdorf söder om Dresden.

Bönder i området räddade lasten ur det brinnande Junkers-vraket och gömde den på ett höloft. Sedan dess har en generalmajor ur den östtyska folkarmén bevakat böckerna, förklarar Stiefel.

Heidemann är som förhäxad efter besöket i samlarens hemliga källarum.

De få textrader han hann tyda – något om Hitlers älskarinna Eva Braun och hennes två hundar – upprepar han för sig själv, nästan som i trans, och dag som natt drömmer han om att hitta den där antikhandlaren som vet var dagböckerna finns.

Konspirationsteorier pekade ut tre skurkar

Efter medieskandalen tvivlade många på att en amatör som Konrad Kujau kunde ha genomfört ett så omfattande bedrägeri på egen hand. Det blev en utmärkt grogrund för flera politiska konspirationsteorier.

- **SS-veteraner ville ha pengarna** Den brittiska tidningen *The Sunday Times* antydde i december 1983 att bedrägeriet organiserats av veteraner ur det nazistiska kamp- och terrorförbundet SS. Enligt teorin var Kujau bara en idiot som utnyttjats medan *Stern*-journalisten hade varit med och planerat kuppen, som skulle generera pengar till de pensionerade SS-soldaterna.
- **CIA ville avleda uppmärksamheten** Enligt ryska Radio Moskva hade dagboksaffären tänkts ut av den amerikanska underrättelsetjänsten CIA, som påstods vilja leda bort uppmärksamheten från amerikanernas missilupprustning och samtidigt smutskasta den vänsterorienterade veckotidningen *Stern*.
- **DDR destabiliserade Västtyskland** Journalisten och förläggaren Henri Nannen, som grundade veckotidningen *Stern* år 1948, ansåg att skurken fanns på regeringsnivå i Östtyskland. Nannen förmodade att östtyskarna hade för avsikt att destabilisera sin ärkefiende Västtyskland och framställa landet i dålig dager.

Bybor berättar om dramatisk krasch

Stiefel har vägrat uppge antikhandlaren namn, men har lovat att be honom kontakta Heidemann.

Ett halvår senare väntar journalisten fortfarande på det där telefonsamtalet. På hösten 1980 bestämmer sig den journalistiske spårhunden för att ta reda på om den dramatiska berättelsen om flygkraschen verkligen är sann. Det är den. Heidemann åker till byn Börnersdorf, och många av de äldre byborna kan bekräfta att ett Junkers Ju-352 sköts ned över byn, i fullt dagsljus under krigets sista, kaotiska dagar i april 1945.

Alla ombord dog i kraschen, men en grupp bönder lyckades bärga en järnkista ur lågorna och gömde den på ett höloft.

Besättningsmännen begravdes i byn, och sedan Heidemann med egna ögon sett deras gravar på kyrkogården är han säker: Dagböckerna är äkta, de finns någonstans och han tänker göra nästan vad som helst för att få tag på dem.

Via Stiefel låter han den anonyme antikhandlaren få veta att veckotidningen *Stern* är beredd att betala en förmögenhet för dagböckerna, det kan han lugnt garantera.

Mottagandet blir förvisso ganska svalt när Heidemann nästan i extas berättar för redaktionen på *Stern* om sin sensationella upptäckt, och om hur han faktiskt har stått med Hitlers dagbok i händerna.

”Bespara mig den där nazistsmörjan. Jag vill inte höra talas om det, och jag vill inte läsa om det”, konstaterar tidningens grundare, Henri Nannen, när Heidemann berättar för honom om dagboken.

Även Peter Koch, chefredaktören på *Stern*, säger nej och ber journalisten att hålla tassarna borta från historien. Men i förlagschefen Manfred Fischer får Heidemann en högt uppsatt bundsförvant.

Fischer har blivit mycket fängslad av Heidemanns berättelse och nu tvekar han inte en sekund inför utsikten att kunna ta hem århundradets största scoop.

Förlagschefen litar blint på *Sterns* stjärnreporter och tänker sig redan hur det ska bli när dagboksbomben exploderar och hamnar på förstasidorna i all världens tidningar.

Fischer går med på att Heidemann ska göra allt han kan för att komma över dagböckerna – utan inblandning från *Sterns* redaktionsledning och med två miljoner D-mark ur förlagets kassa, till att börja med.

Journalisten hittar dagbokssäljaren

I slutet av januari 1981 lyckas Heidemann till slut hitta den person som har nyckeln till skattkistan med dagböckerna.

Journalisten har på vindlande omvägar snokat sig fram till antikhandlaren namn och telefonnummer, och presenterar kortfattat sitt ärende när han ringer upp:

”Det här är Heidemann från *Stern* i Hamburg. Jag är villig att betala två miljoner D-mark för Hitlers dagböcker.”

”Hur är vädret i Hamburg?” frågar mannen i telefonluren i ett försök att vinna tid. Han har pratat med Stiefel och vet mycket väl att Heidemann letat efter honom, men har medvetet valt att hålla en låg profil.

”Jag är inte i Hamburg. Jag står i en telefonkiosk i Stuttgart, bara fem minuters promenad från ert hem”, svarar Heidemann.

Samma kväll ringer journalisten på dörren hos antikhandlaren. Mannen som öppnar är en jovialisk och rundlagd herre.

Han heter Konrad Kujau, och när Heidemann viftar med en tjock sedelbunt under näsan på honom finns det ingen återvändo. Journalisten vill ha dagböckerna till varje pris, och antikhandlaren kan leverera varan. Han säger inte nej till en bra affär.

Konrad Kujau är en man med många talanger. Han är duktig på att måla tavlor, han är en skicklig imitator, han har en livlig fantasi och är en bedragare helt utan skrupler.

Hans kunder, varav de flesta är passionerade samlare av nazistprylar, kan få precis det föremål de drömt om. Om de vill köpa en soldathjälm med Hitlers initialer inristade i metallen, ordnar Kujau fram en sådan.

Om de vill ha en oljemålning, ett brev eller en dikt som Führern själv målat eller skrivit kan ”antikhandlaren” leverera även detta. Kujau har sålt åtskilliga signerade exemplar av Hitlers politiska skrift *Mein Kampf* och i flera år har han haft planer på att komponera en hel opera i Hitlers namn.

Ett av Kujaus mera ambitiösa bedrägeriprojekt är att tillverka en handskrivna utgåva av manuskriptet till *Mein Kampf* – som i själva verket var skrivet på maskin – inklusive Hitlers egna fotnoter.

Och det gör han på ett så övertygande sätt att samlaren Fritz Stiefel köper det. Berusad av sina framgångar går Kujau ett steg längre och författar en Hitler-dagbok.

Från början har han bara tänkt sig att skriva ett enda band, och hans första impuls är därför att tacka nej till *Stern*-journalistens erbjudande; han är rädd att bli avslöjad.

Men han ändrar sig när han ser sin chans att tjäna en förmögenhet.

Världens ögon riktades mot veckotidningens stjärnreporter Gerd Heidemann när han visade sitt fantastiska fynd för pressen.

© Polfoto/AP/Thomas Grimm

Böckerna ska smugglas ut ur DDR i pianon

Konrad Kujau berättar för Heidemann att han troligen kan skaffa fram den kompletta samlingen dagböcker genom sin bror, som är generalmajor i Östtyskland.

Men han förklarar samtidigt att leveransen kommer att ske pö om pö – Heidemann måste ha tålamod eftersom dagböckerna måste smugglas in i Västtyskland. Men senast under sommaren 1981 kommer *Stern* att få den sista sändningen, lovar antikhandlaren.

I samma sekund som Heidemann lämnat huset sätter sig Kujau vid skrivbordet och fattar pennan. På några få dagar lyckas han skriva ännu en dagbok.

När Heidemann tar emot verket rusar han genast in på förlagschefen Manfred Fischers kontor för att visa upp sitt byte.

Andäktigt, nästan som i extas, stryker Fischer med fingrarna över det svarta omslaget, och dunkar uppskattande Heidemann i ryggen.

Sedan bläddrar han försiktigt i dagboken och läser högtidligt upp valda rader ur de gulnade sidorna. Bläcket har knappt hunnit torka, men både Heidemann och Fischer är så hänförda att de inte ens lägger märke till den avgörande detaljen.

Om Kujau ska lyckas hålla den tidsplan han avtalat med Heidemann har han extremt bråttom. Han räknar ut att han måste skriva minst fyra dagböcker i månaden.

Som tur är har han ett omfattande bibliotek med nazistlitteratur att hämta inspiration ur. Bland annat har han en omfattande samling med Hitlers tal samt högar med tidningar från Tredje riket.

Dessutom känner han mängder med gamla nazister som gärna berättar historier från Führerns glansdagar.

Kujau sätter fart med sitt arbete, och medan han skriver upptäcker han att det är förvånansvärt lätt att sätta sig in i de tankar som skulle ha kunnat röra sig i Führerns huvud på den tiden.

Kujau är hela tiden noga med att ge Führern ett mänskligt drag, och han skriver om både stort och smått.

”Efter önskan från Eva (Braun, *red:s anm.*) har jag undersökts noga av mina läkare. Av de nya tablettorna släpper jag mig mycket och har enligt Eva fått dålig andedräkt”, skriver han exempelvis i en dagboksanteckning daterad juni 1941.

I dagböckerna låter Kujau det dessutom framgå att Hitler tydligt tar avstånd från sina landsmäns brutala vandalism mot judarnas synagogor och butiker på kristallnatten i november 1938.

”Vad kommer omvärlden att säga?” frågar han sig ängsligt i dagboken, där det även konstateras att Hitler inte skulle ha vetat om utrotningen av judarna. Tvärtom arbetar Führern för en lösning där judarna ska deporteras till Sibirien.

Medan Kujau sprutar ur sig dagböcker i sitt hem i Stuttgart – hans rekord ligger på en bok på bara tre timmar – arbetar Manfred Fischer och några av hans närmaste medarbetare i förlagshuset Gruner + Jahr i Hamburg för att göra dagböckerna klara att offentliggöras.

Diskret hör de sig för bland utländska tidningskoncerner, bland annat den brittiska dagstidningen *The Times* och den amerikanska veckotidningen *Newsweek*, som båda erbjuds att köpa rätten att trycka utdrag ur dagböckerna.

Samtidigt börjar dagböckerna hopa sig i ett bankfack i Schweiz i en alldeles oväntad omfattning. Kujau har nämligen misstagit sig på antalet, hävdar han plötsligt.

Hitler skrev inte bara 27 böcker – snarare omkring 60 – och Kujau lovar att skaffa fram allihop, mot extra betalning förstås.

Handstilsexperter garanterar äktheten

Förlagschefen Manfred Fischer har nästan panisk skräck för att *Sterns* exklusiva nyhet ska läcka ut i förtid, och därför är det bara en liten, sluten krets som känner till dagböckerna.

Projektet är topphemligt, men nu har även *Sterns* redaktion invigts i utgivningsplanerna.

Chefredaktören Peter Koch är inte övertygad. Han tvivlar fortfarande på att dagböckerna är äkta och insisterar på att kalla in experter som kan avgöra om det verkligen är Hitler själv som skrivit.

Förlaget kontaktar några fackmän som ombeds granska några få sidor ur dagböckerna i all hast.

Ett par handstilsexperter jämför kopior av dagboksanteckningarna med ett av Hitlers brev, men de vet inte att brevet – precis som så många andra av de Hitler-dokument som finns i omlopp – inte har skrivits av Hitler, utan av just Kujau. Därför kan experterna snabbt enas om att dagböckerna ”utan tvivel är äkta”.

Historikerna har aldrig haft någon anledning att tro att Hitler skrev dagbok.

Ögonvittnen som arbetade nära Führern nästan dygnet runt såg honom aldrig skriva någonting, och i forskarkretsar är det en vedertagen sanning att Hitler mycket sällan, och då ytterst motvilligt, satte pennen till papperet.

Till och med sina privata brev dikterade han för en sekreterare, och skrev sedan bara under dem.

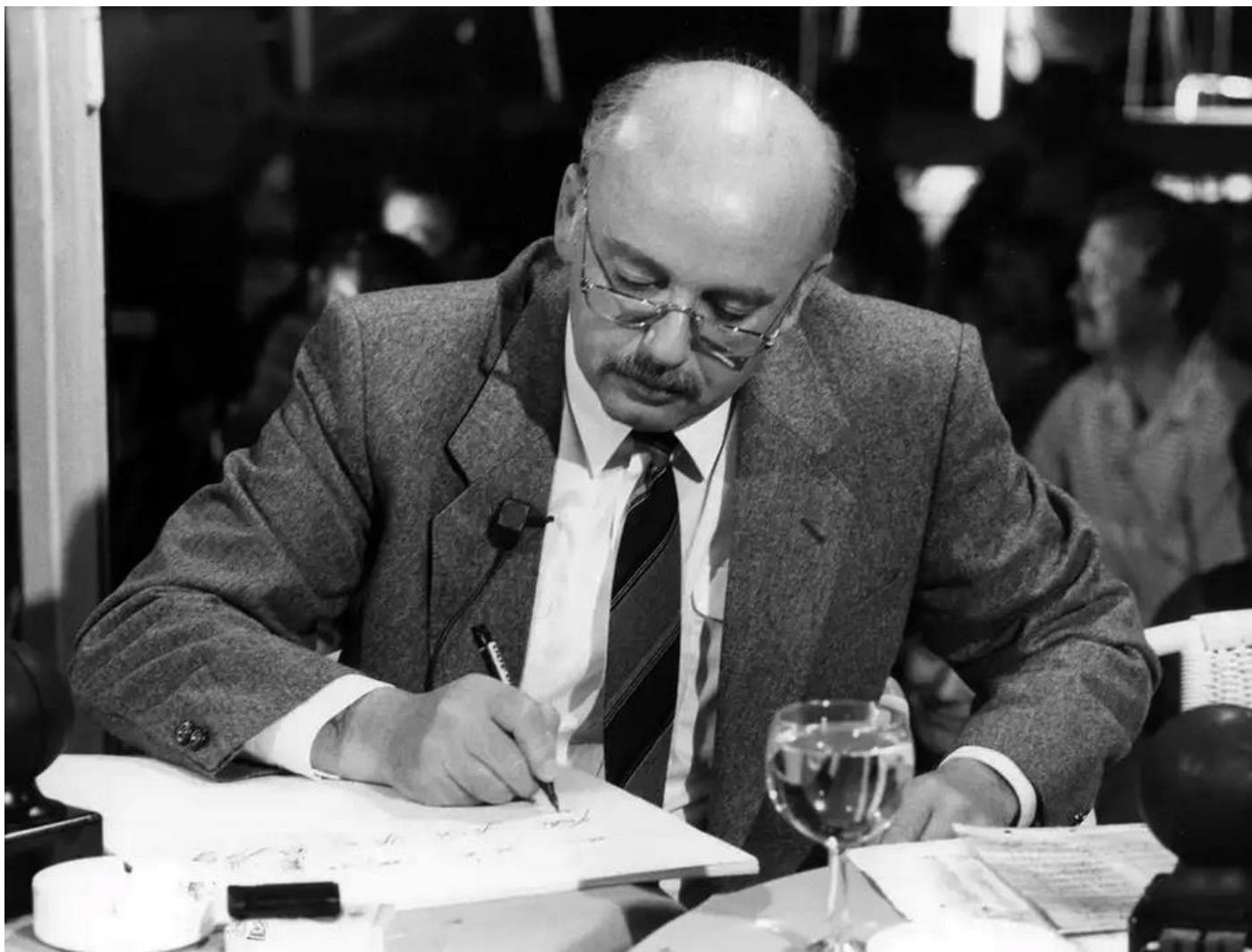
Detta till trots kommer en framträdande Hitler-expert – den brittiske historikern och professorn Hugh Trevor-Roper, som är berömd för sin bok *Hitlers sista dagar* – fram till samma slutsats som handstilsexperterna.

Den avgörande domen faller han efter ett kort besök i *Sterns* bankfack i Zürich. Tidningen flyger experten till Schweiz för att han ska bedöma dagböckerna, och blotta åsynen av högarna med svarta böcker som fyller det välbevakade rummet räcker nästan för att undanröja hans tvivel.

Inte ens i sin vildaste fantasi kan historikern föreställa sig ett bedrägeri av sådan omfattning, och även om Trevor-Roper inte förstår tyska bedömer han att böckerna är äkta.

De röda sigillerna på omslagen, texten, ja hela finishen, verkar autentisk i Trevor-Ropers ögon, och i en artikel som ska komma att tryckas i *The Times* tillsammans med utdrag ur dagböckerna, skriver han:

”När jag bläddrade i dessa böcker och fick höra den fantastiska berättelsen om hur de upptäcktes försvann mina tvivel gradvis. Jag är nu övertygad om att dokumenten är äkta.”

Dagboksbedragaren visar i ett tv-program hur han kopierade Hitlers handstil.

© Polfoto/Ullstein Bild

Krigets historia ska skrivas om

Efter experternas godkännande känner sig chefredaktören Peter Koch övertygad, och den 25 april 1983 släpper *Stern* världsnyheten på den synnerligen välbesökta presskonferensen i tidningshusets matsal.

På väggarna basunerar uppklistrade löpsedlar ut nyheten med stora, röda bokstäver: "Hitlers Tagebücher entdeckt" – Hitlers dagböcker upptäckta.

Det är nästan så att man kan känna historiens vingslag i den fullsatta salen när Koch säger att Hitlers, nazisternas och krigets historia nu måste skrivas om. Hugh Trevor-Roper har bjudits in till mötet och han redogör för varför han anser att böckerna är äkta. Men alla åhörare känner sig inte övertygade.

"Jag känner till den samling som dagböckerna kommer från. Det är en gammal samling, full med förfalskningar", säger den brittiske historikern David Irving.

Han betecknar dagböckerna som en "klumpigt utförd förfalskning" men får genast svar på tal av Peter Koch: "Jag hade räknat med tumult och att många inkompetenta människor skulle förklara dagböckerna för oäkta. Det beror på att alla andra tidningar och alla historiker är avundsjuka på vår historia."

På presskonferensen låter sig spårhunden Gerd Heidemann förevigas när han gör V-tecknet med handen. Men triumfen kommer inte att vara länge, och vägen från scoop till skandal ska visa sig vara skrämmande kort.

Stern har satsat stort på Hitlers dagböcker. Den tidning som kommer ut 28 april 1983 är den största någonsin med 356 sidor plus en bilaga på 48 sidor med utdrag ur dagböckerna.

Upplagan brukar ligga på knappt en halv miljon, men det här specialnumret trycks i hela 2,3 miljoner exemplar.

Som väntat säljer tidningen slut direkt. Men i takt med att experter i hela världen börjar granska dagböckerna kommer det allt mer kritik mot *Stern*. Dagböckerna är ren humbug, ett uselt amatörarbete, hävdar många framstående historiker.

De anklagar *Stern* för att ha glömt bort sunt förnuft och låtit sig bländas i sin jakt på sensationer. Den 6 maj, bara knappt två veckor efter publiceringen, faller den slutgiltiga domen över den ansedda tidningen.

Tillsammans med vetenskapsmän och polisens utredare har det västtyska nationalarkivet i Koblenz granskat dagböckerna mycket noga, och kallar nu till presskonferens.

Arkivchefen Hans Booms tillkännager att dagböckerna både till innehåll och utseende är ”en grotesk, yttlig förfälskning”.

”Nationalarkivet är övertygat om att dagböckerna inte kommer av Hitlers hand utan har tillverkats *efter* kriget”, meddelar han och betonar att bevisen är överväldigande. Bläcket, papperet, sigillen, omslaget – allt är gjort av, eller innehåller, beståndsdelar som kommit på marknaden efter andra världskriget.

Förödmjukelsen är total för *Stern*. Alla tiders största sensation har förbytts i presshistoriens värsta flopp. Heidemann får sparken direkt och hela ledningen för tidningen avgår.

I Stuttgart förbereder sig Konrad Kujau på att avslöjas som bedragare, medan *Sterns* grundare, Henri Nannen, ber läsarna om ursäkt och lovar att tidningen ska göra allt för att reda ut bedrägeriet.

Sterns trovärdighet har lidit enorm skada – allt på grund av en bok som verkade vara århundradets fynd, men som visade sig vara århundradets största bedrägeri.

Dagböckerna ska till museum

I april 2013, 30 år efter skandalen, beslöt *Stern* att skänka alla de 62 falska Hitler-dagböckerna till Tysklands nationalarkiv i Koblenz, där de nu ska ställas ut.

Fram till den dagen hade tidningen själv förvarat de flesta av böckerna i ett kassaskåp, men ett par av dem har visats på museer.

”Vi vill inte dölja historien”, sade chefredaktören Dominik Wichmann om anledningen till dagboksflytten.

Text Stine Overbye

Publicerad den 13.4.18 i Världens Historia